

«Bijām nodrošināti, mums bija viss, bet tagad esam bēgļi»

Preiļi ir kļuvuši par patvērumu divām ukraiņu māsām no Mariupoles

Lidija (no kreisās) un Ludmila pateicas preiļeniešiem un visai latviešu tautai par patvērumu

Viktorija Nečajeva

Karadarbība Ukrainā turpinās jau vairāk nekā 200 dienas. Vairākiem miljoniem ukraiņu nācās pamest savas mājas un meklēt patvērumu citās valstīs, tai skaitā Latvijā, Latgalē, Preiļu novadā. Šobrīd Preiļu novadu par savām mājām sauc vairāki desmiti ukraiņu bēgļu – gan pieaugušie, gan bērni. Turpinot projektu “Ukraiņu bēgļu dzīvesstāsti svešās zemēs”, uz sarunu aicinājām māsas Ludmilu un Lidiju, kuras nāk no Mariupoles Ukrainā.

Stāstot par kara sākumu Ukrainā, tur piedzīvotajām bailēm, māsas Ludmila un Lidija neslēpa asaras. Kad diktofons bija izslēgts, abas atzina, ka karš atmiņās ir ieaudis sāpi, kas nekad nepāries.

Ražoja metālu visai pasaulei

Lidijas stāsts: «Es piedzimu 1955. gadā Baku pilsētā Azerbaidžānā, kur tētis bija naftinieks. No 1956. gada dzīvojām Mariupolē.

«**Ne vienu vien reizi esmu viesojusies Latvijā, arī Lietuvā un Igaunijā. Šos braucienus mums piedāvāja mūsu darba vieta – Iljičas metālapstrādes rūpnīca. Viss šeit ļoti patika, īpaši cilvēku attieksme – gan tad, gan šobrīd – visi ir atsaucīgi.**

Runājot par manu darba vietu tur, Ukrainā, – metālapstrādes rūpnīcu, gribu uzsvērt, ka ar metālizstrādājumiem mēs nodrošinājām ļoti daudzas gan Eiropas, gan citas pasaules valstis. Konkrēti manā cehā strādāja 1800 cilvēki, kopā visā rūpnīcā – 44 000. Pie rūpnīcas bija arī lauksaimniecības uzņēmumi, tie nodrošināja darbiniekus ar gaļas, piena u.c. produktiem. Katrā cehā bija ēdnīca. Tāpat darbiniekiem bija iespēja produktus iegādāties uz mājām.

Rūpnīca turpināja savu darbu līdz pat 24. februārim, kad dienas laikā tika apturēta tās darbība, bet no 26. februāra vairs nekursēja arī darbinieku autobusi.

Šobrīd mēs dzīvojam viesnīcā Preiļos, kur mums kā pensionāriem nav jāmaksā par dzīvošanu, līdz 26. augustam tika nodrošināta arī bezmaksas ēdināšana. Tikko ierodoties Latvijā, mums sniedza arī finanšiālu un humanitāro palīdzību.»

Latvijā pavadīja medusmēnesi

Ludmilas stāsts: «Esmu dzimusi 1953. gadā Baku, 1956. gadā ar vecākiem un māsu atbraucām uz Mariupoli, un līdz šī gada 26. martam mēs ar vīru Sergeju un abu dēliem un viņu ģimenēm, kā arī māsu Lidiju dzīvojām Mariupolē.

«**Kad mēs ar vīru apprecējāmies, Iljičas metālapstrādes rūpnīca, kur abi strādājām, mums piešķīra divas ceļazīmes uz Latviju, un mēs ar vīru šeit svinējām kāzu medusmēnesi. Esam kopā jau 51 gadu. Tagad mums ir pensijas gadi, pensijas pietika, lai dzīvotu labi.**

Kā es atceros kara pirmo dienu? Bija 24. februāra plkst. 7.00 no rīta, kad man piezvanīja jaunākā dēla sieva. Man ir divi dēli, kuri katru rītu man vienmēr zvanīja. Es saku viņai labrīt, uz ko viņa atbild – kāds var būt labs rīts, ja ir sācies karš. Es jautāju, kur viņa to ir dzirdējusi, bet viņa atbildēja, ka viņai piezvanīja tuvinieki no Harkivas un teica, ka plkst. 4.30 ir sācies karš. Tad bija liels satraukums un bailes, mēs ar vīru izskrējām ārā no mājām, kur jau bija mūsu kaimiņi un sarunājām, ka ik rītu tiksimies, lai pārliecinātos, ka esam dzīvi.

Gulēja siltajās drēbēs un apavos

Kara sākumā bija gan elektrība, gan apkure, gan gāze. Atminos, ka 2. martā bija Masļeņica, mēs ar vīru vēl cepām pankūkas, pēc tam vairs nebija ne gāzes, ne elektrības. Tas bija smags posms, jo dzīvoklī bija ļoti auksti, istabā temperatūra nokritās līdz diviem grādiem, gulējām siltajās drēbēs un apavos.

6. martā pie mums atbrauca dēls ar ģimeni, kurš dzīvoja 18 km no mums, lai uzzinātu, vai esam dzīvi. Dēls brauca caur Mariupoles centru, kas jau bija sabombardēts, izpostīts, klāts ar cilvēku liķiem, kurus ēda suņi. Atbraucot pie mums, atpakaļ viņš vairs tikt nevarēja. Savukārt 7. martā ciematā ienāca okupanti, un 14. martā sāka izvest bērnus, sievietes, vecākus cilvēkus uz Krieviju. Tad izbrauca jaunākā dēla sieva ar bērnu, bet dēls palika ar mums. Dēla sieva stāstīja, ka viņu priekšā tika apšaudīts autobuss ar bērniem, sievietēm un senioriem, vēlāk uz Krievijas robežas viņus pārbaudīja, tur rindas bija garas – līdz 7 km. Viņi uz robežas pavadīja nakti, izgāja pārbaudi un nokļuva Taganrogā. Tur viņa ar bērnu mūs gaidīja divas diennaktis, bet mēs neatbraucām. No turienes viņa ar dēlu aizlidoja uz Kamčatku pie radiem, pēc tam 28. maijā no turienes viņa atlidoja pie mums uz Latviju.

Mans otrs dēls šobrīd ir Kijivā, viņa ģimene (sieve ar bērnu) ir Austrijā. Dēls ir pensionēts no Iljičas metālapstrādes rūpnīcas. Arī mans tēvs, vecmamma, vīra vecāki un vecvecāki tur strādāja. Ja summējam visu mūsu ģimenes cilvēku darba stāžu šajā rūpnīcā, sanāk vairāk nekā 200 gadi. Šobrīd man būtu 43 darba gadi šajā rūpnīcā, dēlam – 22 gadi.»

Glābiņš – mājas pagrabs

Stāsta Lidija: «Kara pirmajā dienā es biju pie māsas dēla, pieskatīju viņa bērnu. 23. februārī es saņēmu pensiju un plānoju 24. februārī ar puiku pēc skolas aiziet uz veikalu, bet no skolas piezvanīja un teica, ka būs attālinātās mācības, par kara sākumu mēs vēl nezinājām. Tad mums piezvanīja māsas dēla sieva, ka ir sācies karš, ir dzirdami šāvieni. Viņa bija darbā pilsētas centrā, un, kad pārnāca mājās, teica, ka kopš pusdienlaika sēdējusi pagrabā, jo pilsētas centrā bija apšaudes, veikals, kur viņa strādā, tika slēgts. Vēl nākamajā dienā viņa brauca uz veikalu, bet veikala saimnieki visus produktus mēģināja izpārdot un izdalīt iedzīvotājiem. Veikalu slēdza. Pēc tam vairs nekursēja transports.

«**Apšaudīt sāka stiprāk, cilvēki slēpās un dzīvoja pagrabos. Es pati sākumā neslēpos pagrabā, bet, kad blakus mājā trāpīja lādiņi, un logus izsita arī mūsu dzīvoklī, es aizbēgu uz pagrabu. Pagrabā dzīvojām astoņi cilvēki, sēdējām viens otram blakus. Kad sākās spēcīgas apšaudes, bombardēja gan daudzdzīvokļu, gan privātmājas, mēs nolēmām, ka palikt šeit vairs nav droši, sakaru nebija nekādu. 6. martā mēs nolēmām izbraukt, izbraucām visi astoņi, ar mums kopā bija sveša ģimene. Braucām caur pilsētas centru, tur visi veikali bija izpostīti, mājas dega. Atbraucām pie māsas, kura dzīvoja ciematā netālu no pilsētas.**

Savukārt 26. martā turpat ciematā mūs visus sasauca, pārbaudīja pasēs, piedāvāja izbraukt. Piebīdīšu, ka tad, kad bombardēja rūpnīcas, kas no ciemata ir 4–5 km attālumā, vibrēja pat pagrabi.

Mēs nolēmām izbraukt, mūs pavadīja, jo patstāvīgi izbraukt nebija iespējams. Izveda mūs ne pa lielceļu, bet pa pļavu, mums ļāva izbraukt tikai caur Krieviju.

Dzīvoklis ir izpostīts

No Krievijas mēs atbraucām uz Latviju. Uz Latvijas robežas mēs piezvanījām brīvprātīgajiem, kas mūs nozīmēja uz Preiļiem, sākotnēji gribējām palikt lielākā pilsētā, bet gan Rīga, gan citas lielākas pilsētas jau bija bēgļu pilnas. Mēs bijām ar savu transportu, atbraucām uz Preiļiem, mūs sagaidīja, noformēja dzīvesvietu, palīdzēja ar dokumentu kārtošanu u.c.

Cik mums ir zināms, tad šobrīd Mariupole ir izpostīta, ūdens nav, gāzes padeves nav, elektrība ir tikai periodiski. Mans dzīvoklis ir izpostīts.»

Ludmilas stāsts: «Abu dēlu dzīvokļu vairs nav, izdeguši, vienīgais, ko viņi spēja paņemt, ir vectēva pulkstenis un fotoalbumi. Savukārt mūsu dzīvoklis ciematā pagaidām ir gandrīz neskarts, vien divi logi ir bojāti. Šobrīd tur dzīvo manas vedeklas radi, elektrība un ūdens tur ir.

Mēs ar māsu saņemam Ukrainas pensiju. Katru dienu klausāmies ziņas un ceram, ka karš beigsies. Es, protams, nezinu, vai dēls ar ģimeni un otra dēla ģimene atgriezīsies Ukrainā, rūpnīcas ir izpostītas... darba nav...»

Manai vedeklai, kura šobrīd ir Austrijā, ir augstākā pedagoģiskā izglītība, strādā skolā, māca vācu un krievu valodu. Pirms tam viņa darbojās kā brīvprātīgā. Dēls, kurš ir kopā ar mums šeit Preiļos, kopš 15. maija strādā Preiļu pils parkā, viņa dēls mācās tepat skolā 3. klasē, darbojas karatē nodaļā. Dēls ar savu ģimeni dzīvo dzīvoklī.

Piepildītās dienas

Mana diena ir piepildīta ar dažādiem darbiem – es izšuju, marinēju, vāru, gatavoju. Ejām gulēt pusnaktī. Iesālījām speķi, iemarinējām gurķus, savārijām ābolu džemu. Vēl arī pinu paklājus. Apmeklējam Preiļu muzeju. Mēs gribējām iepriecināt muzeja saimi, tāpēc savārijām lielu boršča katlu un aiznesām viņiem. Kad mūs šeit baroja bez maksas, gribu pateikt, ka ēdiens bija garšīgs, visa bija daudz, gan augļi, gan bulciņas, jogurti. Jums ir ļoti garšīgi piena produkti.

Dēls ļoti gribētu iziet traktorista kursus, bet pagaidām nevaram atrast, kur tādi notiek. Gribam pateikt paldies skolai, jo mazdēlam iedeva datoru mācībām.»

Stāsta Lidija: «Mēs gaidām kara beigas, ja būs tāda iespēja, mēs brauksim atpakaļ uz Kijivu, jo šobrīd Mariupolē dzīvot būtu ļoti grūti. Nezinu, cik daudz laika vajag, lai kaut nelielu daļu no visa, kas mums bija, varētu atjaunot. Vēl tikai pagājušogad pilsētā atjaunoja jūras piestātni, uzcēla ledus halli, rūpnīcās veiktas lielas rekonstrukcijas, tagad tas viss ir izpostīts. Mūsu pilsētā bija divas lielas metālapstrādes rūpnīcas, piena kombināts, šūšanas fabrika, osta. Skolas un bērnudārzi ir pārvērsti gruvešos.

Pirms jaunā gada mēs ienesām mājās eglī, kas nokrita, manuprāt, tā bija zīme, ka kaut kas notiks... Bijām nodrošināti, mums bija viss, bet tagad esam bēgļi.

Ja salīdzinām 2014. gada notikumus Ukrainā un šodien, tās ir divas nesalīdzināmas lietas. 2014. gadā mēs īsti neizjutām kara esamību, pilsēta attīstījās, tagad ir pavisam citādi.

Līdzī paņemts «samovars»

Līdzīgi no dzimtenes mēs paņēmām «samovaru» (*patvāri – latviešu val.*). Mūsu tēvs ļoti mīlēja tējas dzeršanu, tāpēc mēs pasūtījām «samovaru», bet viņš nesagaidīja tā piegādi. «Samovars» mums ir kopš 1973. gada.

Šeit Preiļos esam saskārušies tikai ar atsaucīgiem cilvēkiem, cilvēki mums piegādā ābolus, ogas, kabačus, burciņas.

«**Pats galvenais, ka šajā karā mūsu ģimene nav guvusi fiziskas traumas, jā, morāli esam joprojām ļoti ievainoti, tikt pāri kara šausmām nebūs tik viegli. Bez asarām nevaram par karu runāt.**

Paldies latviešu tautai, Valsts prezidentam, Preiļu novada domes priekšsēdētājam, mūsu draugiem par sirsniību un atbalstu. Novēlu visiem laimi, veselību un zilas, mierpilnas debesis!»

Šis ir otrais ukraiņu bēgļu stāsts «Vietējā Latgales Avīzē» – šoreiz ar senioru acīm.

Paldies Teklai Bekešai par ieteiktajiem intervijas varoņiem.

Projekta ("Life stories of Ukrainian refugees in foreign countries" (Ukraiņu bēgļu dzīvesstāsti svešās zemēs)) raksts tapis ar ASV Valsts departamenta Izglītības un kultūras lietu biroja finansējumu, ko īsteno "Meridian International Center".

